

KAYISI

Ocak 2021

Dünya Kayısı Verileri (bin ton)

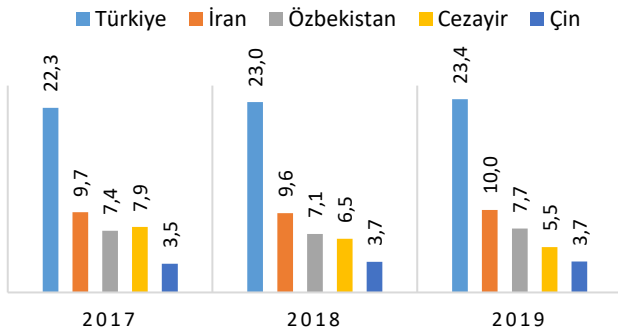
	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim ³ (%)
Alan (bin ha) ¹	562	541	560	547	562	2,7
Verim (kg/ha) ¹	7.018	7.741	8.558	7.135	7.270	1,9
Üretim ¹	3.945	4.186	4.796	3.901	4.084	4,7
Taze Kayısı İhracat ²	322	332	405	418	470	12,4
Taze Kayısı İthalat ²	456	426	469	483	463	-4,2
Kuru Kayısı İhracat ²	136	135	144	139	158	13,8
Kuru Kayısı İthalat ²	114	132	140	147	146	-0,7
Kuru Kayısı İhracat Fiyatı (\$/ton) ²	2,94	2,78	2,42	2,41	2,24	-7,3

Kaynak: ¹/FAOSTAT (Erişim:11.01.2021), ²/Trade Map (Erişim:11.01.2021) ³/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

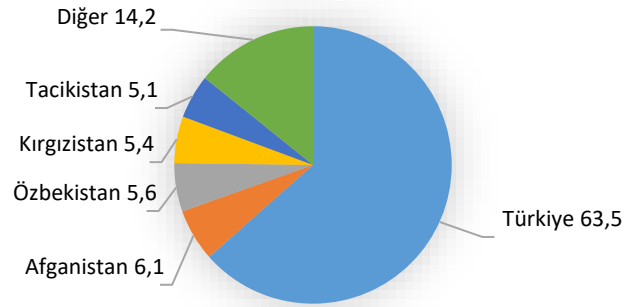
Kayısı, üretimi her ne kadar dünyanın hemen her yerine dağılmış olsa da daha çok Akdeniz'e yakın olan ülkelerde Avrupa, Amerika ve Afrika kıtalarına yayılmış ve burada yetiştirme alanı bulmuş bir üründür. FAO verilerine göre, 2019 yılı itibarıyla dünyada 562 bin ha alanda kayısı üretimi yapılmakta olup, bu üretim alanının %23,4'ü Türkiye'de bulunmaktadır. Türkiye'yi İran, Özbekistan, Cezayir ve Çin takip etmektedir. Dünya taze kayısı üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,7 oranında artış göstererek yaklaşık 4,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya taze kayısı

üretiminde 847 bin ton üretimle Türkiye birinci sırada yer alırken, 537 bin ton ile Özbekistan ikinci sırada, 330 bin ton üretim ile İran üçüncü sırada yer almaktadır. 2019 yılı verilerine göre; dünyada toplam 470 bin ton taze kayısı ihracatının 93 bin tonu İspanya tarafından yapılırken, 68 bin ton ile Türkiye ikinci sırada, 58 bin ton ihracat ile Özbekistan üçüncü sırada yer almaktadır. Dünyada toplam 158 bin tonluk kuru kayısı ihracatı yapılmakta olup, bunun 100 bin tonu (%63,5) Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir.

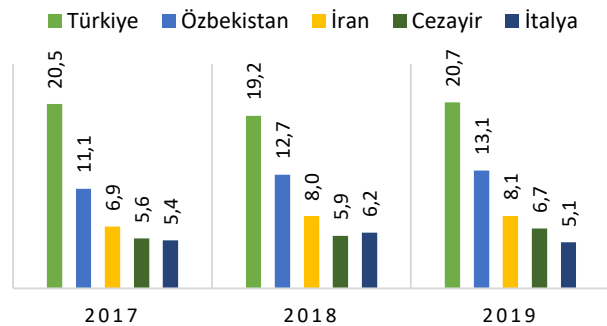
Kayısı ekim alanında önemli ülkeler (%)

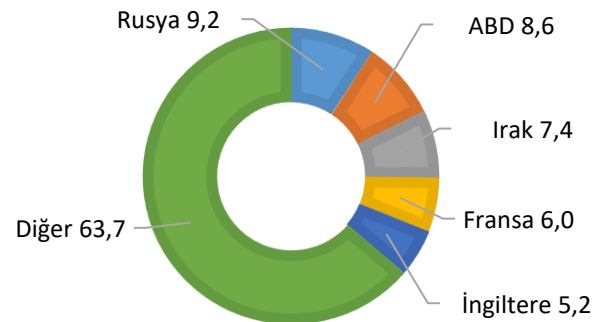
Ülkelere göre dünya kuru kayısı ihracatı (2019, %)

Kayısı üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya kuru kayısı ithalatı (2019, %)

Kuru kayısı ihracatında Türkiye'yi %6,1 ile Afganistan, %5,6 ile Özbekistan izlemektedir. 2019 yılı verilerine göre 463 bin tonluk dünya taze kayısı ithalatının %22,2'si Almanya tarafından yapılırken Almanya'yı %10,7'lik pay ile Rusya Federasyonu, %5,3'lük pay ile Kazakistan izlemektedir. Dünya toplam kuru kayısı ithalatında Rusya 13 bin tonluk

ithalatla 1. sırada yer alırken, yaklaşık 13 bin ton ile ABD 2. sırada, 11 bin ton ile Irak 3. sırada yer almaktadır.

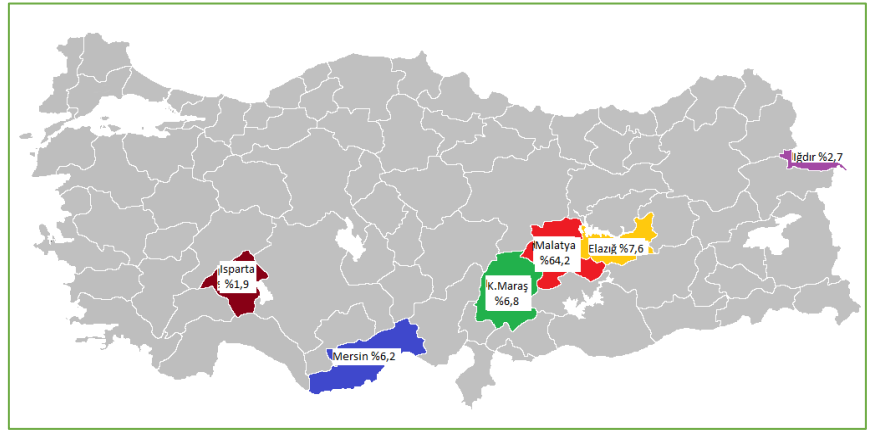
Dünya kuru kayısı ihracat fiyatlarının son beş yıllık seyri incelendiğinde; 2015 yılında 2.938 \$/ton olarak gerçekleşen ihracat fiyatı 2019 yılında 2.236 \$/ton'a gerilemiştir.

Türkiye Kayısı Verileri (ton)

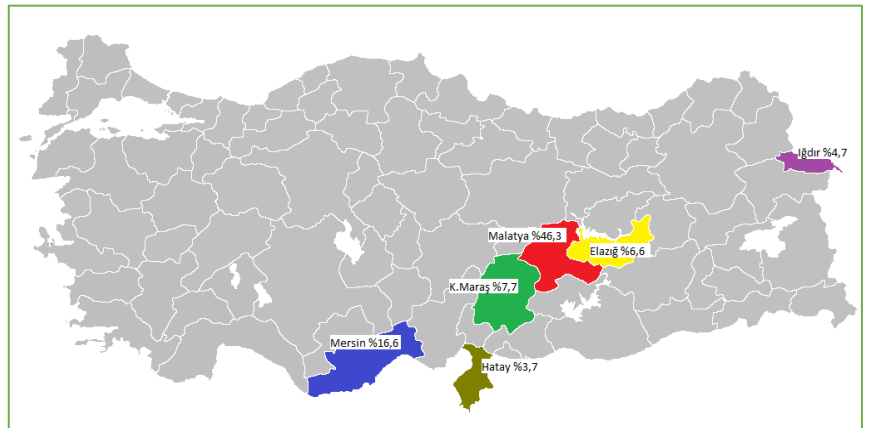
	2014/15	2015/16	2016/2017	2017/2018	2018/2019	Değişim % ²
Alan (1000 da)	1.169	1.222	1.248	1.261	1.268	0,5
Verim (kg/ağaç) ¹	18	44	47	62	45	-27,4
Üretim	278.210	696.100	749.050	1.006.653	769.927	-23,5
Tüketim	46.633	126.845	213.832	226.613	193.663	-14,5
Stok değişimi	-83.000	132.782	24.718	181.200	-8.841	-104,9
İthalat	7.480	8.215	3.912	3.864	10.503	171,8
İhracat	306.317	404.422	464.358	540.719	546.431	1,1

Kaynak: TÜİK (Erişim: 15.01.2021), ¹/Zerdali hariç, ²/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir. Piyasa dönemi 1Temmuz-30 Haziran

Kayısı alanları; Türkiye'de 2019 üretim döneminde zerdali dahil 1,32 milyon dekar alanda kayısı üretimi gerçekleşmiştir. Kayısı üretim alanında %64,2'lik paya sahip olan Malatya 842 bin da alan ile birinci sırada yer almaktadır. Yıllar itibarıyla ağaç sayıları incelendiğinde; son beş yılda meyve veren ağaç sayısı %9,9 artarak 2019 yılında 18 milyon, meyve vermeyen ağaç sayısı ise %47,2 artarak 3,6 milyon olmuştur.

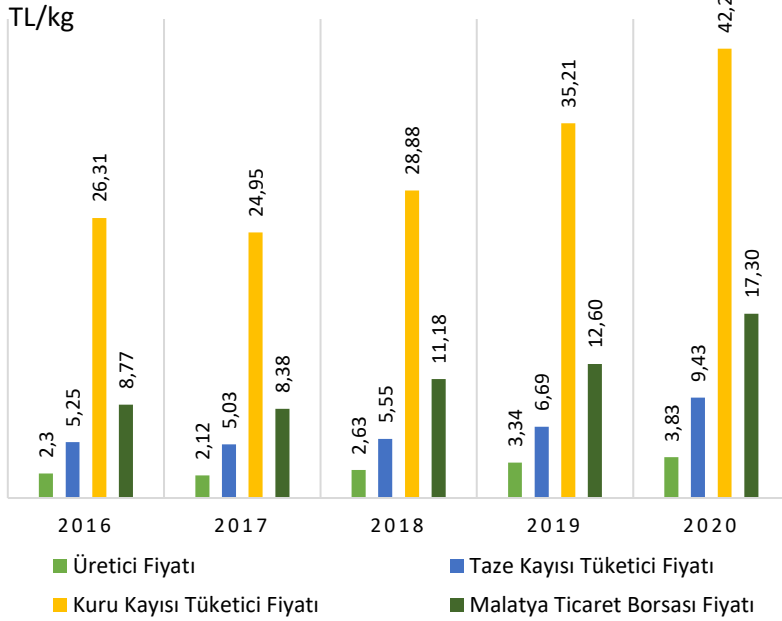
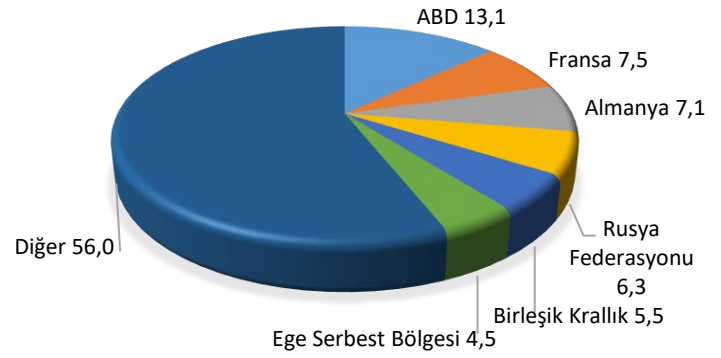
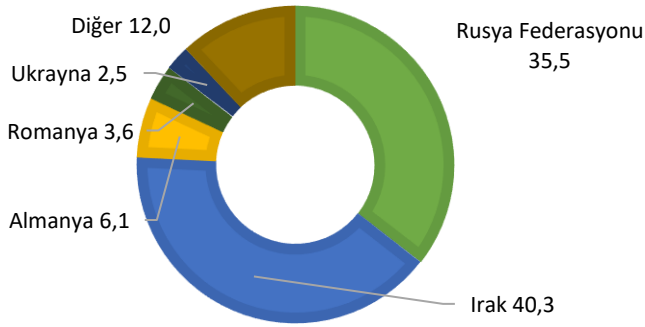

Kayısı üretimi; 2019 üretim döneminde zerdali dahil Türkiye'de 864 bin ton kayısı üretimi gerçekleşmiştir. Kayısı üretiminde önemli bir yere sahip olan Malatya 392 bin ton üretimle Türkiye üretiminin %46,3'ünü gerçekleştirmiştir. Mersin 140 bin tonluk üretimin ile 2. sırada, 65 bin tonluk üretim ile Kahramanmaraş 3. sırada yer almaktadır. Türkiye kuru kayısı üretiminde Malatya ilk sırayı alırken diğer iller Elazığ, Sivas, Kahramanmaraş ve Mersin'dir.

Türkiye'de Kayısı İhracatı; Dünya kuru kayısı ihracatında birinci sırada yer alan Türkiye 2019/20 piyasa döneminde 97,3 bin tonluk ihracatın %44'ünü ABD, Fransa, Almanya, Rusya Federasyonu, Birleşik Krallık ve Ege Serbest bölgesinin yer aldığı altı ülkeye, yaklaşık 62 bin tonluk taze kayısı ihracatının ise %75,8'ini Irak ve Rusya Federasyonuna yapmıştır. Bu ihracat karşılığında 298 milyon dolar gelir elde edilmiştir. Türkiye'nin kuru ihracatında kükürtleme ve kurutma kaynaklı yaşanan kalite sorunlarına çözüm üretmek ve yüksek kalitede kuru kayısı üretimini sağlayarak kontrollü ve hijyenik üretim yapılabilir, enerji ve çevre dostu sistemler geliştirmek amacı ile Yüksek Kaliteli Kuru Kayısı Üretimi için Kükürtleme, Kurutma ve Depolama Sistemlerinin Geliştirilmesi-TARAL 1007 projesi, 2020 yılında tamamlanmıştır. Proje sonuçlarına göre, geleneksel olarak yapılan kükürtleme işlemlerinde süre 1,5 günden 4 saate düşürülmüş, geleneksel kurutmada süre 10 günden 44- 48 saate düşürülmüştür.

Türkiye taze kayısı ihracatında önemli ülkeler (2019/20, %) Türkiye kuru kayısı ihracatında önemli ülkeler (2019/20, %)

TÜİK verilerine göre 2020 yılında kayısı üretici fiyatı bir önceki yıla göre %14,85 artarak 3,83 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Taze kayısı tüketici fiyatları 2020 yılında 2019 yılına göre %41,00 oranında artış göstererek ortalama 9,43 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Kuru kayısı tüketici fiyatları ise bir önceki yıla göre %19,85 oranında artarak 42,20 TL/kg olmuştur. Malatya ticaret borsasında en fazla işlem gören kuru kayısı fiyatları dikkate alındığında, 2020 yılında kuru kayısı fiyatı bir önceki yıla göre %37,31 oranında artış göstererek ortalama 17,30 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: TÜİK, Malatya Ticaret Borsası (kuru kayısı HMS fiyatları).

Türkiye'de Kayısı Destekleme Politikaları

Kayısı üretiminin gelişmesine yönelik sertifikalı ve standart fidan kullanarak yeni kayısı bahçesi tesis eden çiftçilere 2005 yılından itibaren her yıl hazırlanan mevzuatlar çerçevesinde dekar başına destek verilmektedir. 2020 yılı destekleri kapsamında standart fidan kullanan üreticiye 100 TL/da, sertifikalı fidan kullanan üreticiye ise 280 TL/da destek verilmektedir. Kayısı üreticilerinin girdi maliyetlerinin düşürülmesi, dış pazarda rekabet güçlerinin artırılması, üretimde sürekliliğin sağlanabilmesi için; 2020 yılında 15 TL/da mazot desteği, 4 TL/da kimyevi gübre desteği ve 40 TL toprak analizi desteği verilmektedir. Ayrıca organik kayısı yetiştiren üreticilere 1. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olan üreticiye 100 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 50 TL/da ve iyi tarım uygulamaları yapan kayısı üreticilerine 2. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olanlara 40 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 20 TL/da destek verilmektedir.

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından IPARD kapsamında meyve sebze işleme ve pazarlamaya yönelik yatırımlara %50-65 hibe desteği verilmektedir. Kalkınma Ajansları tarafından da özel sektör projelerine %50'ye varan oranda hibe desteği sağlanmaktadır.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)			
	Toprak Analizi	Gübre	Mazot	Toplam
2015	0,005	0,013	0,009	0,026
2016		0,020		0,020
2017	0,001	0,005	0,012	0,019
2018	0,001	0,007	0,019	0,027
2019	0,001	0,007	0,026	0,034
2020	0,001	0,007	0,025	0,034

Kaynak: TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları, 2020 yılı hesaplamaları 2019 yılı verimi esas alınarak yapılmıştır.

	2016	2017	2018	2019	2020
Kayısı Fiyatı (TL/kg)	2,30	2,12	2,63	3,34	3,83
Kayısı Fiyatı + Destek (TL/kg) ¹	2,32	2,14	2,65	3,37	3,86
Gübre Fiyatı (TL/kg) (AS%21)	0,53	0,71	1,03	1,22	1,28
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,69	5,78	6,43	6,07
1 kg kayısı ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Kayısı/Gübre	4,35	3,00	2,56	2,74	2,99
Kayısı+ Destek/Gübre	4,38	3,03	2,58	2,77	3,01
Kayısı/Mazot	0,60	0,45	0,45	0,52	0,63
Kayısı + Destek/Mazot	0,60	0,46	0,46	0,52	0,64

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları
2020 destekleri, 2019 verimi esas alınarak hesaplanmıştır.

Kayısı Girdi Pariteleri

2020 yılında bir önceki yıla göre taze kayısı üretici fiyatı %14,7 artarak 3,83 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında gübre fiyatı bir önceki yıla göre %5,2 artarak 1,28 TL/kg, mazot fiyatı ise %5,6 oranında azalarak 6,07 TL/lt olmuştur.

Kayısı girdi pariteleri dikkate alındığında, 2020 yılında bir önceki yıla göre destekler hariç kayısı/gübre paritesinde %9,0, kayısı/mazot paritesinde ise %21,5 oranında artış, destekler dahil edildiğinde ise kayısı/gübre paritesi %8,9, kayısı/mazot paritesinde ise %21,3 artış meydana gelmiştir. Kayısı fiyatlarındaki artış ve mazot fiyatlarındaki düşüş 1 kg kayısı ile alınabilecek girdi miktarını yükseltmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Kayısı yetiştiriciliği yoğun olarak Akdeniz ülkeleri ve Avrupa'da yapılmakta olup en önemli üretici olan Türkiye'nin yanı sıra Özbekistan, İran ve Cezayir'de de önemli miktarda kayısı üretimi yapılmaktadır. Değişik iklim koşullarında yetişen çok sayıda kayısı tür ve çeşidine rağmen dünya taze kayısı üretimi hala çok düşük seviyelerdedir. FAO verilerine göre 2019 yılı itibarıyla dünyada 562 bin hektarlık alanda yaklaşık 4,1 milyon ton taze kayısı üretimi yapılmakta olup, hektara verim 7.272 kilogramdır.

Dünya nüfusu dikkate alındığında kişi başına düşen taze kayısı miktarı yaklaşık 0,5 kg gibi çok düşük düzeydedir. Dünya kuru kayısı üretiminde birinci sırada yer alan Türkiye gerek kayısı gen kaynakları ve gerekse ekolojik şartlar nedeniyle büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye'de taze kayısı üretimi yıllara göre dalgalanma göstermektedir. Kayısı üretiminde meydana gelen bu dalgalanmaların en önemli nedeni dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ilkbahar geç donlarıdır.

TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri'ne göre; Türkiye'de 2020 yılında kayısı üretimi 833 bin ton, zerdali üretimi ise 17,0 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Üretilen kayısının önemli bir bölümü kuru kayısı olarak değerlendirilmektedir. Türkiye kuru kayısı üretiminde önemli bir yere sahip olan Malatya'da Kayısı Rekoltesi

Tespit Komisyonu tarafından yapılan 2020 rekolte tahminine göre; kurutmalığa ayrılan yaş kayısı miktarı 341.100 ton ve elde edilecek kuru kayısı miktarı 85.275 ton olarak tahmin edilmektedir.

2020 yılı Mart ayında başlayan COVID-19 salgını nedeni dünya genelinde pandemi ilan edilmesi birçok kısıtlamayı da beraberinde getirmiştir. Tarımsal üretimin aksamaması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacı ile birçok ilave tedbir alınmıştır. Kayısı üretimi ve hasadında alınan ilave tedbirlerle herhangi bir aksama yaşanmamış ve salgına rağmen 2020 yılının 11 aylık verilerine göre yaklaşık 82 bin ton kuru kayısı ve 65 bin ton taze kayısı ihracatı gerçekleştirilmiş olup bu ihracattan toplamda 293 milyon dolar gelir elde edilmiştir.

Ayrıca 2020 yılında TMO-TOBB Lidaş tarafından modern alt yapıya sahip ilk kuru kayısı lisanslı deposu, 5.000 ton kapasite ile lisansını alarak 17.09.2020 günü itibarıyla faaliyetlerine başlamıştır.

Toprak Mahsulleri Ofisine 27.07.2020 tarihinde fındık, kuru üzüm, kuru incir yanı sıra kuru kayısı alım görevi verilmiştir. Toprak Mahsulleri Ofisi 21.09.2020 tarihinden itibaren lisanslı depoda. 2020 yılı 4 numara kuru kayısı için kilogram başına kükürtlenmiş için 21TL/kg, kükürtlenmemiş (gün kurusu) için ise 23TL/kg'dan alımlara başlamıştır.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Mine HASDEMİR, mine.hasdemir@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833